

מסורת הש"ס
א. ילקיש תצוה שיש
(בשניו סדר).

גרסות
אף כאן ששה בכתיב: אף
כאן ששה דהו להו
תריסר.
מתכשיט כלי בכתיב
ובמקורות: מתכשיט.
עשרין וארבעה בכתיב: חא
עשרין וארבעה.
ועשית שיהיו כל עשיתיו
שוות בכתיב ובמקורות:
אמר קרא ועשית שיהיו כל
עשיתיו שוות הלכך לא
אפשר.
נעבדי ליה שפה בכתיב:
עבדי ליה שפה.
ואמר ר' אלעזר בכתיב
ובגמרא: אמר ר' אלעזר:
כי קאמר רחמנא בכתיב:
הכי קאמר רחמנא.

כליל תכלת" (שמות כה, לא) ויליף [ומ] בגזירה שוה "תכלת"
"תכלת" מפרוכת מה להלן בפרוכת היו חוטי התכלת של ששה, אף
כאן של ששה וכיון שנאמר "כליל" שמשמעו דבר השווה יחד, למדנו
שכל החוטים היו כפולים והרי כאן בסך הכל שנים עשר. ומקשים: ונילף
[ושל] משוליו ורמוזיו של המעיל
הכתובים להלן ומה להלן (שם)
עשיו כל חוט משמונה חוטים, אף
כאן שמונה; ודוחים: דנין כלי
(בגד) מכלי, ואין דנין כלי מדבר
שהוא רק הכשיט כלי כרימני
המעיל. ומקשים: אדרבה הויפך
מסתבר: דנין גופו מגופו את גוף
המעיל מהירמונים שבו ואין דנין
גופו מעלמא [מן הנולד, מדבר אחר]
ומשיבים: היינו דאמרין [זה
שאמרנו] מתחילה בכרייתא שנאמר
"שש" יתר כדי ללמד לשאר בגדים
שלא נאמר בהן שש, והכוונה היא
שיהיו של ששה ולא של שמונה
חוטים מתחילתם. נאמר עוד בכרייתא
כי כל חוט מחוטי הפרכת היה עשוי
מעשרים וארבעה חוטים. כיצד? –
ארבעה מינים של שיתא שיתא [שש]
[שם] ודבר זה ברור ולא דינא ולא
דינא [אין דין ואין דין] להשיג על
כך, כי הלא בפרוכת ארבעה מינים
(שש, ארגמן, תולעת שני ותכלת) וכל
אחד מהן נעשה מששה חוטים, כפי
שאמרנו שכל דבר שלא נתפרש נעשה
מששה. חשן ואפד שכל חוט ממנו
הם עשויים מעשרים ושמונה חוטים
הוא מנא לן [מניין לנו]? דכתיב
[ושמא]: "ועשית חשן משפט
מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו
זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משור",
ארכעא – הא עשרין ותמנא. – ואימא זקב נמי
ששה! – אמר רב אחא בר יעקב: אמר קרא
"וקצץ פתילים", "פתיל" "פתילים" הרי כאן
ארכעא. רב אשי אמר: אמר קרא "לעשות בתוך
התכלת ובתוך הארגמן". היכי נעביד? נעביד
ארכעא דתרי תרי – הווי להו תמנא, נעביד תרי
דתרי תרי, ותרי דחד חד – "ועשית" שיהיו כל
עשיתיו שוות.

תוספות

נעביד ארבעה דתרי תרי הווי להו
תמנא – ואם תאמר: אין הכי
נמי, נעביד זב תמנא, מנלן ארבעה
והווי לא? יש לומר: פתילים כתיב,
מיעוט פתילים שנים, וכשקצץ כל אחד
הווי להו ארבעה. ואי אמרת תמנא, אם
כן אין לדבר סוף אימא מאה ואימא
אלף ותפסת מרובה לא תפסת. והא
דפריך ואימא זב נמי ששה היינו כי
היכי דליהו דומיא דשאר מינין שבו.
ולעיל כי פריך ואימא עשרים ושמונה
לא בעי לשנויי תפסת מועט תפסת
דהתם לא מצי למימר טפי מעשרים
ושמונה וכיון דהווי דבר שיש לו קצבה
לא שייך למימר תפסת מרובה לא
תפסת, ואדרבה יש לתפוס המרובה
דיש בכלל מאתיים מנה. ואף על גב
דבפרק קמא דראש השנה (ד, ב) אמר
מקיש חג השבועות לחג המצות מה
להלן יש לו תשלומין כל שבעה כו'
ופריך: ולקיש לחג הסוכות מה להלן ח'
כו' ומשני תפסת מרובה לא תפסת
והתם נמי יש לדבר קצבה! יש לומר:
דהתם קאמר לחומרא תפסת מרובה
לא תפסת דעד שבעה יש לו תשלומין
ממה נפשך אבל טפי לא דיילמא מחוג
המצות ילפינן. ובפרק קמא דקידושין
(ז, א) גבי העקה נמי קאמר תפסת
מרובה לא תפסת אף על גב דממה נפשך
יש לדבר קצבה – יש לומר: התם נמי
קאמר דתפסת מרובה לא תפסת
דמסיקא אל מפקינן ממונא מן האדון.

אמר רחבא אמר רב יהודה: "המקצע בגדי
כהונה – לוקה, שנגאמר "לא יקרע". מתקיף
לה רב אחא בר יעקב: ודילמא הכי קאמר
רחבא: נעביד ליה שפה כי היכי דלא ניקרע!
– מי כתיב "שלא יקרע"? ואמר רבי אלעזר:
המזיח חושן מעל האפוד, והמסיר בדי ארון –
לוקה, שנגאמר "לא יזח" ו"לא יסרו". מתקיף לה
רב אחא בר יעקב: ודילמא כי קאמר רחבא –

ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מעשה חושב" (שם לט, ג). "פתיל" פירושו חוט כפול שאפשר לפתלו, "פתילים" לשון רבים –
הרי כאן ארבעה. רב אשי אמר: מגוף הענין אפשר ללמוד זאת, שכן אמר קרא [הכתוב]: "לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן" (שם). משמע
שבתוך ארבעת המינים יש לעשות את חוטי הוהב. ומעתה היכי נעביד [כיצד נעשה]? נעביד [נעשה] ארבעה חוטים שכל אחד מהם של תרי תרי
[שניים שניים], אם כן הווי להו תמנא [הרי הם שמונה] ולא נתפרש מספר זה בכתוב כלל. נעביד תרי דתרי תרי [נעשה שניים של שניים שניים] ותרי
דחד חד [ושניים של אחד אחד] – הלא נאמר "ועשית", ללמד: שיהיו כל עשיתיו של כל מין אריגי שוות ובכלל זה אף מנין החוטים מהם עשוי
כל חוט, ולכן בהכרח יש לעשות ארבעה כדי לקיים את הכתובים בענין זה.

אמר רחבא אמר רב יהודה: המקצע בגדי כהונה עובר על מצות לא תעשה ולוקה. שנגאמר: "שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג
כפי תחרא יהיה לו לא יקרע" (שם כה, לב), שהוא מצות לא תעשה שלא לקרוע פי המעיל, וכן הדין בשאר בגדי כהונה. מתקיף לה [מקשה]
על כך] רב אחא בר יעקב: ודילמא הכי קאמר רחמנא [ושמא כך אמרה התכונה בתורה בדבריה]: נעביד ליה [שעשה לו] למעיל שפה כי היכי
דלא ניקרע [כדי שלא יקרע] "ילא יקרע" אינו לשון איסור אלא ביטוי של שלילה, ואין ללמוד מכאן שיש בכך משום איסור ועונש מלקות! ודוחים:
מי כתיב [האם נאמר] "שלא יקרע"? הלא נאמר "לא יקרע" ללמד שיש איסור מיוחד בקריעתו. וכעין זה אמר ר' אלעזר: המזיח חושן מעל
האפוד או המסיר בדי ארון מן הטבעות עובר על מצות לא תעשה ולוקה. שנגאמר: "ילא יזח חושן מעל האפוד" (שם כה, כח), וכן נאמר:
"בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו" (שם כה, טו). מתקיף לה [מקשה על כך] רב אחא בר יעקב: ודילמא כי קאמר רחמנא

עיונים

הווי להו תמנא ולא נתבאר בגמרא היטב מה טעם אין עושים שמונה. ואפשר לומר
כי אף רב אשי סבור כדעת רב אחא בר יעקב בענין מדרש "פתילים", אלא שאומר שזה
שאין שם ששה חוטים אפשר ללמוד באופן שונה. חש מפרשים כי "תפסת מרובה לא
תפסת", ולכן כיון שאפשר לצאת ידי הכתובים על ידי ארבעה – אין להוסיף שיהיו
שמונה או יותר (ראה תוס' ומהרש"א וברברי האחרונים).
המקצע בגדי כהונה ועמו של דבר, כדי שיהנו הכהנים וכל אדם כבוד בבגדי כהונה
ויהיו בהם ביותר, ולכן הוזהרו שיש מצות לא תעשה בקריעת הבגדים (ספר החנוך).
ולדעת כמה מן הפוסקים והמפרשים, יש הבדל בין המעיל ובין שאר הבגדים. שהקורע
פי המעיל, אפילו שלא בדרך השחתה – עובר עליו, אבל בשאר בגדי כהונה אינו עובר
אלא אם קרעם בדרך השחתה (וראה יד דוד, ומל"מ, וראה מנחת חנוך).
מי כתיב שלא יקרע הקשה בספר קרבן הגויה, שהרי מצאנו כי במקומות אחרים
אין הנמרא דורשת משפט טפל כגון זה שאינו מעיקר הדברים שנאמרו בפרשה זו. ללא
בני עמנו (כגון במלך "שלא יסור לבדו") אלא כחסבר להלכה הקודמת. וישבו קרשי
הו בכמה דרכים. דש מי שמסביר, כי בדני בגדי כהונה (וכן החושן וכן בדי הארון)
אנו מלידים שיש כאן איסור ולא רק חסבר (ראה פירשי לתורה שם). משום שהדבר

כתוב פעמים גם בעיון על עשית הכלים וגם בתיאור דרך עשייתם, וללא ספק אי
אפשר לפרשו בשני המקומות רק כחסבר להלכה, ובפרט בכתובים המרובים בעשית
הכלים (באר אברהם).
אורח ההלכה
פרוכת עשירים וארבעה מארבעה מינים היתה הפרוכת עשויה: שש תכלת וארגמן
ותולעת שני, וכל אחד מהם כפול ששה, הרי כולם עשרים וארבעה. (מבדים ספר
עבדה הלכות כלי המקדש פי"א ה"ט.)
חושן ואפוד עשירים ושמונה האפוד והחושן היו של חמישה מינים: תכלת, ארגמן,
ותולעת שני, ושש, וכל אחד מארבעה מינים היה כפול ששה, ומסוּף עמו חוט זהב,
הרי בסך הכל עשרים ושמונה חוטים. (רמב"ם שם פי"א ה"ח.)
המקצע בגדי כהונה כל הקורע פי המעיל וכן אחד משאר בגדי כהונה בדרך השחתה
– הרי זה לוקה. כגמרא. (רמב"ם שם פי"א ה"א.)
מוציא חושן מאפוד המזיח את החושן מעל האפוד ומפסיק חיבורם בדרך לקלוק –
לוקה. (רמב"ם שם פי"א ה"א.)

חדקניהו — קשר פה, ועל טבעות והגדים אומר שימס טבעות דווקא. כתב לא יסור — אלמא אין זין מהן ומיני (שמות כה) "והנחת" אלמא הוליס ונאס מונן. מתפרקין ואינן נשמטים — נראה שיהיה זה עבס והטעם אלף מתפרקין והולגין ונאמנן על זקן הלך לא היו נמקין טבעות אלף נשמטין לאלף מהן לאלף לאלף עבס נלשין. דרך גדילתן — העלון למעלה והממטין למטה. שמעמדין את ציפויין — לפי הדין מעמדין על ידי מסמכות. לטון אמר על המלעו ולא נפל ציפויין. שמא תאמר — משגגנו אנד סינן על שזעו עור. ובטל סבויין — מה עלטו סוכין וזופין לכן. שרד — לטון שרד.

תוספות

כתיב בטבעות הארון וכי וכתבי והובא את בדי בטבעות — קשיא לי טובא: אמאי מייתי האי קרא ד"והובא" דכתיב גבי מזבח הנחשת ושיבך קרא ד"והובאת" דכתיב גבי הארון ועוד שמעתי מקשים: בדשעת סילוק מסעות כתיב "וובא ארון ובניו בסעוד המזבח והורידו את פרכת המסך וכסו בה את ארון העדות" וגוי (במדבר ד) עד "ופרשו עליו בגד כליל" וגוי עד "ושמו בדי" משמע דבטעו המסעות היו משימין אותן בדים. וקשה: והא כתיב "לא יסור ממנו" ורבינו יעקב מאורלייניש מתרץ זה ד"ושמו בדי" — על כתיב הנשאים קאמר להולין. ולבי מהסס, שהרי בני קהת לא היו שם עדין עד לאחר שהיו מכניסין כל הכלים לנרתק שלהם כדכתיב "ולא יבואו לארות בעליו" ויותר היה נראה לפרש דהאי "ושמו בדי" היינו שמושכין הבדים לצד חוף להיות נראין בפרוכת כמין שני דדי אשה. מיהו קושיא קמייתא שהקשיתי, בדוכתא קיימא, ודוחק הוא לשבח הספרים דבכלו את "והובא את בדי" ובמקצת ספרים גרסינן ארבע פעמותיו" דהיינו ארבע קרנותיו כדמרגמנין זוייתה והדר כתיב "ושיתי טבעות על צלעו האחת ושתי טבעות על צלעו השנית" משמע דארבע טבעות היו על שתי צלעותיו, לכד מותוס ארבע שעל ארבע פעמותיו, בארבע טבעות מהם היו בדים קבועין לא יסורו, ובארבעה מהם שהיו למטה את למעלה מאותן טבעות היו משימין בדים בשעת סילוק המסעות לשאת את

חדקניהו ועבדינהו שפיר כדי שלא יזה הרושן מעל האפרוד ושלא יסורו הבדים; ורוחם: מי כתיב [האם נאמר] "שלא יזה" ו"שלא יסור", הלא אין הכוונה על כך חייב. ר' יוסי ברי חנינא רמי [השליך]. הראה סתירה: **כתיב** [נאמר] מצד אחד: "בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו" (שם כה, טו) וכתבי [ונאמר]: "והובא את בדי בטבעות" (שם כד, ז), משמע שמכניסים בכל פעם את הבדים בתוך הטבעות, הרי שאינם קבועים במקומם לעולם! הא כיצד? ומשיבים: מתפרקין ואינן נשמטים כלומר: יכולים להיות קצת מקומם אבל אינם נשמטים לגמרי מן הטבעות. שהיו הבדים עבים בקצותיהם ודקים יותר בין הקצוות ומחמת עובי הקצוות היו תוחבים אותם בכוח לתוך הטבעות ומכיון שהוכנסו כבר, שוב אינם יכולים לצאת מעצמם, אף שיכולים הם לזוז במקומם קצת לכאן ולכאן. ומעידים: **תניא** נמי הכי [שנויה ברייתא ג' נ] "לא יסורו ממנו" (שם כה, טו) וכתבי [ונאמר]: "והובא את בדי בטבעות" (שם כד, ז) אי [אם] **כתיב** לא יסורו ממנו" (שם כה, טו), יכול לא יהיו זזין ממקומן כלל? תלמוד לומר: "והובא את בדי בטבעות" (שם כד, ז) אי [אם] **כתיב** לא יסורו ממנו" (שם כה, טו), הא לא יסורו ממנו" (שם כה, טו), הא

מסורת הש"ס
ג. ראה ברייתא דמלאכת המשכן פי"ו. ילקיש תרומה שתיי.
ג. סוכה מה, וראה ירושלמי ברכות פ"ה ח"ב.
ד. (הביטו): עירובין כא, ב. בימ לגב.
ה. ראה זבחים פח, ב. ערכין טז, א. ילקיש תשא ש"צ.

גדרות
והובא את בדי בטבעות כתיב וכן הבייח מביאים פסוק אחר: **והובאת את הבדים בטבעות.** **שמעמדין את צפויין וכי** ובמקורות: **שמעמדין את צפויין תניא נמי הכי עמדים שמעמדין דרך גדילתן דבר אחר עמדים שמעמדין את צפויים.** **לעולם ולעולמים** כתיב ובמקבילות: **לעולם ולעולמים** עולמים.
אמר ר' חמא בר חנינא... **בגדי השרד** יש מתקנים: **ואמר ר' עבר בתיי: אמר ר' יוסי בר' חנינא.**

כיצד? מתפרקין זה מזה, ואין נשמטין כלל. כיון שהוכר הארון מביאים מה שאמר ר' חמא בר' חנינא מאי דכתיב [מחו שנאמר]: "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים" (שמות כו, טו), לומר: **שעומדים** דרך גדילתן, כלומר: קרשי המשכן שהיו עשויים עצי שטים היו עומדים דרך עמידתו של העץ מהם הם עשויים בשעת גידולו. כלומר: שהלקו העליון של העץ בשעת גידולו היה מונח גם במשכן כלפי מעלה. **דבר אחר: "עומדים" פירושו: שמעמדין (מחזיקים) את צפויין** שלא יפול, שהיה זה מחובר אליהם במסמרים. **דבר אחר: "עומדים" שאמר הכתוב, ללמדנו דבר אחר בא.** כי שמא תאמר **אבד סכרן ובטל סכרין** ולא ישובו יותר לאחר גזיתם — **תלמוד לומר: "עומדים" לומר: שעומדין לעולם ולעולמים.** ועוד לענין בגדי כהונה: **אמר ר' חמא בר' חנינא: מאי דכתיב [מחו שנאמר]: "את בגדי השרד לשרת בקדש" (שם לה, ט).**

הארון בהם, והיינו הנך דכתב בהו "ושמו בדי". ואם תאמר: מאי פריך הכא רבי יוסי רבי חנינא? לישני דשני מיני בדים היו, יש מהם קבועין ויש מהם נכנסין ויוצאין, כדפרישתי: יש לומר: דעל כרחך "והובאת את הבדים בטבעות" אכולהו בדים קאי דאי לא קאי אלא אהנך שהיו משימין במסעם אם כן הוה ליה למימר נמי "והובאת את הבדים בטבעות" שהרי לא פירש מתי הכניס אותם בדים הקבועים אלא כתב "בטבעות הארון יהיו הבדים" ותחילה היה לו לפרש שהכניסו אלא ודאי אכולהו בדים כתב "והובאת את הבדים" ומשמע ליה דבשוה קאי אכולהו דכי היכי דהנך שנשאין בהן לא היו קבועים הכי נמי יאירו לא היו קבועים ממש במקום אחד שלא יהו זזין כלל ממקומן אלא לכל הפחות נכנסין קצת לכאן ולכאן דהשתא דמו להדדי במקצת. ולהכי מייתי נמי קרא ד"והובא" דכתב במוזב לגלויי א"והובאת" דארוך כי היכי דוהובא דמוזב לא היו הבדים קבועין, דהא לא כתב התם לא יסורו ממנו הכי נמי והבאת דארוך לא היו ממש קבועין לגמרי. ואם תאמר: לפי מה שפירש דאכולהו ד' בדין קאי קשה מאי דכתב ביה בהתייא קרא "ולשאת את הארון בהם" ואין לתרץ דבכלו ארבעה בדים היו נשאין ושנים מהם היו ארוכין ושנים האחרים קצרים מהם דבפרק "שתי הלחם" (מנחות צא, ב) משמע דבארבעה גברי הוה דרו להו, ותו לא: ונראה לי ד"והובאת" לא קאי אלא אהנך בדים הקבועין שהרי אותם בדים שאינן קבועין מה הוצרך להזכירן כאן לומר "והובאת" והלא לא היו מכניסין אותן אלא אהן ובניו בשעת המסעות. תדע, שהרי בכלוהו כתב "ויושא בם את השלחן" וכן במוזב הנחשת כתיב "והובא את בדי בטבעות וגוי בשאת אותו" ובמוזב הוזהב כתב נמי "לבתים לבדים לשאת אותו בהמה" אבל לא כתב בהן והבאת בצויו, ובעשייה לא כתב ויבא דכתיב גבי ארון בין בצאחה בין בעשייה. ואף על גב דבברייתא דמלאכת המשכן תניא: ארבע טבעות היו מקבעות בו שטים בצמנו ושתיים בדורמו, שכוין שהיו נותנין הבדים לא היו זזים משם לעולם שנאמר "בטבעות הארון" וכי, יש לומר: דלא חשיב אותם ארבע טבעות שהבדים קבועין בהן, אבל אותם שלא היו הבדים קבועין בהן, ולא נעשו אלא לצורך שעת המסעות, לא קא חשיב. תדע, דלא קא חשיב התם טבעות של שלחן ושל מזבח הנחשת והוזהב וצריך עיון.

שמעמדין ציפויין — נראה לי דאפילו ציפוי זהב שעליהן בטל לגבי ידיהו, דבכל דוכתא העץ בטל לגבי המתכת לענין טבילה ולכל מילי, דאמר: הלך אחר המעמיד. ובעצי שטים אינו כן, שהרי שלחן של עצי שטים היה ומצופה זהב ואפילו הכי תורת כלי עליו שהציפו בטל לגבי העץ כדאיתא בשלהי חגיגה (כז, ב) וילף לה התם מקרא.

קייבים
מתפרקין ואין נשמטין ולדעת רש"י היו הבדים עשויים באופן כזה שלא יהיו נשמטים מן הארון אלא בדוחק גדול. ומפרישים אחרים (תוס' ועוד) סבורים כי הבדים היו יכולים מצד מבנם להישטם ממקומם, אלא שהיו נוהרים בהם להזיזם לפי צורך הנשיאה, אבל לא הציגו כלל ממקומם.

איסור הזחת חושן בטעם המצה אמרו כי הוא מתקן המקדש ותפארתו שיהא כל דבר עומד על מקומו הראוי לו, ואם הוא החושן מחובר היטב באפרד הריהו נד ממקומו ואין זה נד המקדש (ספר החנוך).

איסור הסרת הבדים בטעם המצה מסבירים המפרשים, כי הבדים צריכים להיות קבועים בארון תמיד משא יצטרפו לטול את הארון במהירות ממקומו, ואם יצטרפו

אורח ההלכה
המסיר בדי ארון המסיר מטבעות הארון את אחר הבדים — לוקה. (ורמב"ם שם).

- מסורת הש"ס**
- א. ילקיש תשא שיש (בשנייים).
 - ב. זכריה פחא. ילקיש תצוה שפיא.
 - ג. ירושלמי דמלאכת המשכן פ"ז. תנחומא ויקהל ז. שהיר פ"א ניד (בשניי ג. במדבר פ"ד י"ד. שם פ"ד כ"ב. תנחומא ויקהל ח (בהוספות ובהרחבה). ילקיש משלי תתק"מ (העין). ק"ה פ"ב. ז. ראה יומא ג.
 - ז. (ההלכה) שבת קיד, א.
 - ח. ראה ברכות כח, א. ילקיש איוב תתק"ו.

גדרות

- אמר רחבה אמר רב יהודה**
בבב"י: **אמר רחבה אמר רבי יהודה**.
חיצון עשרה בבב"י וכן בבב"י: **חיצון של זה עשרה**.
ומאי משהו בבב"י: **מאי משהו**.
עדין מונה הוא בבב"י ובמקורות: **מונה**.
פחות הוא בבב"י ובמקורות: **פחות שבתן הוא**.

אלמלא בגדי כהונה ("בגדי השרד"), שלבושים בהם הכהנים בשעת הקרבת הקרבנות המכפרים על בני ישראל, לא נשתייר משוואתן של ישראל (בלשון נקיה, והכוונה מישראל) שריד ופליט ולכן קרויים הם בגדי השרד — בגדים שגורמים שישרדו, ישארו בעולם. ר' שמואל בר נתנאי אמר: דבי [ב] בית מדרשו של ר' שמעון תנא [שנה]: מרוע נקראים הם "בגדי השרד" — כי בגדי כהונה גורדין (אורגים) אותן כברייתן מכליהן, שאין בגדי כהונה נארגים ותפריים כשאר בגדים אלא נארגים כריעה עגולה וסגורה שאינה צריכה תפירה, ומשרדין (משאירים) מן כלום (משהו) ולכן קוראים להם "בגדי השרד". ושואלים: מאי היא [ההוא] אותו שריד, החלק שלא נארג? ריש לקיש אמר: אלו מעשה מחט, שיש גם לתפור משהו מהם. מיתיבי [מקשים על כך]: הרי שינוי בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט, אלא מעשה אורג, שהרי נאמר בהם: "מעשה ארג" (שמות כח, לב)! אמר אביי: לא נצרכה עשייה במחט אלא לבית יד (שורול) שלהם. כדתניא [כפי] ששינוי כברייתא: בית יד של בגדי כהונה נארגת בפני עצמה, ונרבת עם הבגד בתפירה, ומגעת באורך עד פיסת (כף) היד.

אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משוואתן של ישראל שריד ופליט. רבי שמואל בר נתנאי אמר: **דבי רבי שמעון תנא: "בגדים שגורדין אותן כברייתן מכליהן, ומשרדין מן כלום, מאי היא? ריש לקיש אמר: אלו מעשה מחט. מיתיבי: בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג, שנאמר "מעשה ארג" — אמר אביי: לא נצרכה אלא לבית יד שלהם. כדתניא: בית יד של בגדי כהונה נארגת בפני עצמה ונרבת עם הבגד, ומגעת עד פיסת היד.**

אלמלא בגדי כהונה — שעל ידיהן מקריבין הקרבנות המכפרין על ישראל שגורדין אותן כברייתן מכליהן — כשהיו חותכין אותן בגדין שלהן מתוך ללי אריגתן היו עושים כברייתן חלוני כדרך לציטתן ולא כשאר יריעה שלניך שזו לתמכה לנמת הלנוס ולתפור נחמת. ומשרדין מהם כלום — ומשרדין מהן מקנת שלטו ארוג עמקן, והיו לשון שרד. מאי היא — אותו שריד, אלו מעשה מחט — מקנתו היה נארג בפני עלמו ומתכרו נחמת. שלש ארונות — שנלמט מצית ומחוק תלפנו וזל עך נחמתו והושיט מתוך על זכב ומלו ומן של זכב שני מתוך על עך וחיפה טפסו העלויה שזכב נחמת מנופה מצית ומחוק. תשעה — גבהו טעשה טפסו מתוך שנלמט "אמה וחצי קומתו" (שמות כה) ורגלים לא היו לו אלא עך חלוני היה. פנימי של זהב שמונה — טפסו גבהו מתוך עס עובי שוליו, ועובי שוליו העץ של חלמעי טפסו נחמת פנימי נחמת חללו של חלמעי. והיצוין — על זכב עשרה ומשהו — טעשה כנגד גובה החלמעי ומטעו עובי שוליו זהב של חלון וטפס עשירי עולה לחלו עובי הכפורת והוא טפס ומכסה חיצון הכפורת והאלון והתניא אחד עשר ומשהו — ומטעו הא כחמלן דלמט יש עובי שוליו הוה טפס כשאר יש עובי שוליו העץ. הא כמאן דאמר אין בעוביו טפס — אלא משהו, ולא ידענא ואל הוה אריגתו כגלגל נחמתו — דקמתי כברייתא נחמתא. זיר — העולה היה עורף למעלה על עובי הכפורת משהו עגובה החלון להיות זו לכפורת סיפג ומשהו דקמתי רב יהודה עובי שוליו החלון קאמר וזכר לא איירי כלל. שלשה זירין — נעשו כגלי הקודש של מונח סימן לכתר כהונה ושל ארון סימן לכתר מורה לא שולמן סימן לכתר מלכות שהשולמן הוא סימן לעושר מלכים. הכי נרסיין: של מזבח זהב אהרן ונטלו של שלחן זהב דוד ונטלו — שהכהונה נמנה לאהרן נרית מלה (מנדבר יח) וכן המלכות לנדו ולוועו (מהלס יח). בי מלכים ימלוכו — וגדול הממלך מן המלך. והמורה אמרה מקלה זה. וזה — ללמוד לשמה ולקיימה. וזה — משתכחת ממנו. מצוויין לעשות

אמר רחבה אמר רב יהודה בבב"י: **אמר רחבה אמר רבי יהודה**.
חיצון עשרה בבב"י וכן בבב"י: **חיצון של זה עשרה**.
ומאי משהו בבב"י: **מאי משהו**.
עדין מונה הוא בבב"י ובמקורות: **מונה**.
פחות הוא בבב"י ובמקורות: **פחות שבתן הוא**.

אמר רחבה אמר רב יהודה בבב"י: **אמר רחבה אמר רבי יהודה**.
חיצון עשרה בבב"י וכן בבב"י: **חיצון של זה עשרה**.
ומאי משהו בבב"י: **מאי משהו**.
עדין מונה הוא בבב"י ובמקורות: **מונה**.
פחות הוא בבב"י ובמקורות: **פחות שבתן הוא**.

אמר רחבה אמר רב יהודה בבב"י: **אמר רחבה אמר רבי יהודה**.
חיצון עשרה בבב"י וכן בבב"י: **חיצון של זה עשרה**.
ומאי משהו בבב"י: **מאי משהו**.
עדין מונה הוא בבב"י ובמקורות: **מונה**.
פחות הוא בבב"י ובמקורות: **פחות שבתן הוא**.

אמר רחבה אמר רב יהודה בבב"י: **אמר רחבה אמר רבי יהודה**.
חיצון עשרה בבב"י וכן בבב"י: **חיצון של זה עשרה**.
ומאי משהו בבב"י: **מאי משהו**.
עדין מונה הוא בבב"י ובמקורות: **מונה**.
פחות הוא בבב"י ובמקורות: **פחות שבתן הוא**.

אמר רחבה אמר רב יהודה בבב"י: **אמר רחבה אמר רבי יהודה**.
חיצון עשרה בבב"י וכן בבב"י: **חיצון של זה עשרה**.
ומאי משהו בבב"י: **מאי משהו**.
עדין מונה הוא בבב"י ובמקורות: **מונה**.
פחות הוא בבב"י ובמקורות: **פחות שבתן הוא**.

אמר רחבה אמר רב יהודה בבב"י: **אמר רחבה אמר רבי יהודה**.
חיצון עשרה בבב"י וכן בבב"י: **חיצון של זה עשרה**.
ומאי משהו בבב"י: **מאי משהו**.
עדין מונה הוא בבב"י ובמקורות: **מונה**.
פחות הוא בבב"י ובמקורות: **פחות שבתן הוא**.

עיונים

בגדי כהונה רש"י פירש שבגדי השרד אינם בגדי הכהונה אלא כוסיי כלי המשכן (וכנראה מטעם זה פירש רש"י כאן מה שפירש). ובכפרת בגדי כהונה מאריך הרבה בתלמוד הירושלמי, ומסביר על מה מכפר כל אחד מן הבגדים.
שמו פחות הוא רמז לדבר שבשאר זרים כתוב "ועשית וז", ובשל ארון נאמר "ועשית עליו וז" שמעט שהוא זר עליון על כולם (תרי"ז).

אורה ההלכה
בית יד של בגדי כהונה כותנת של בגדי כהונה (של כהן הדיוט ושל כהן גדול) נארגת לעצמה, ובתי הידים (השרוליים) נארגים לעצמם ומתבררם אותם לנוף הכותנת בתפירה. כנמרא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות כלי המשכן פ"ד ה"ט).

אורה בית היד בית היד של כותנת בגדי כהונה מגעת עד לפס (כף) היד. כנמרא. (רמב"ם שם ה"ד).



איש שותה — תורה כמים ויש בו עולה. דרתא — חלר. ותרעא לדרתיה עבדי — שהורה אינה אלא שער לכנס בה לרלח שמים לכן לרין שקלים לו ירלח שמים. תרתי גיהנם — להיות יגיעים ועמלים בתורה בעולם הזה ולא תקימותו. ומירכו גיהנם במוחכם, ובמיסם לא נתימם בעולמכם. צורפתו — ציטוקין ונתימם. נושא אשה — יגול מהרהור עברה. להעיד בלומדיה — מי קיים ומי לא קיים. שרוקמין במקום שחושבים — נמחלה מתקן האורע על העגד על ידי כעז ואחר כך רוקמה נמחט. חושב מעשה אורג — שיש לה ליריעה שמי קיומו ושמי לזרות על שמי קיומיה און דומות זו לזו פממים שמלד זה ארי ומלד זה שער, כמו לתגרות של משי. והיינו שמי פלופים אל רוקס לזרמו מלחן כך לזרמו מלחן. מושח מלחמה — כהן שמשותו למלחמה לזכר דבני מערי המלחמה שחלר "ונגש הכהן וזכר אל העם" (דברים כ). משמש בהן — כלל לא לזכר צבתי המקדש לזכר שמונה נגדים. יהיו לבניו אחריו — הלא אחריו קרל יתירל הוא למרס זה כל גדולתו וטהומת בורעו לחתיו, ומשום מלחמה גדולה היא. יכול היא בנו של מושח מלחמה משמש החתיו ובר' — יכול משל גדולת משום מלחמה ירועה להיות בנו קודם לכל אדם מרס שנו של כהן גדול משמש חתיו. יושל דברימל הכי מניח לה תורת כהנים נגי עשירית האלפי: "והכסן המשח" און לי משיח, מרוע נגדים מניין? תלמוד לומר "ובכסן", יכול שמי מרס אף משום מלחמה — תלמוד לומר "תחמיו מניו" מי שנו עומד תחמיו, יל משום מלחמה שלין בנו עומד תחמיו. לנשות מלחמה שלין בנו עומד תחמיו תלמוד לומר "שבעת ימים ילגס הכהן" וגי לל זה שלין רלוי לזול אל אל מושח לכפר בקודש. וגי כהן גדול תוש דוכתל אחריתי תורת כהנים: "לכהן תחל אכיו" מלמד שהיה קודם לכל אדם. יכול אף על פי שלין מללל חל מקומו — תלמוד לומר "ושלר ימלל".

שנאמר "אף כי נתעב ונאלח איש שתה כמים עולה" (איוב טו, טז), שאף שהוא שותה את התורה כמים, בכל זאת יש בו עולה, וכיון שכך הריהו נתעב ונאלח. אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: מאי דכתיב [מהו שנאמר]: "למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין" (משלי יז, טז), הרי בא לומר: אוי להם לשנאיהו של תלמידי חכמים (בשלשון נקיה, והכוונה לתלמידי חכמים) כאלה שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים, והוא הנקרא כסיל, שבא לקנות חכמה של תורה, אבל לב של יראת שמים אין לו. כעין זה מכריז היה ר' נאי: **הבל על מי דלית ליה דרתא [נשאין לו חצר] ותרעא לדרתיה עבדי** [ושעור לחצרו הוא עושה], כי יראת שמים היא צירו של ה', והתורה היא פתח לחצר, וחבל על מי שעוסק בתורה מבלי שתהא בו יראת שמים. וכיוצא בזה היה אמר להם רבא לרבא לרבנן [נאמרו להם]: **במטותא מיניכו** [בבקשה מכנס], עשי שלא תירחון תרתי [תירשו שני] גיהנם. שאם אין אתם עוסקים בתורה מתוך יראת שמים, ואינכם זוכים ליהנות מן העולם הזה והריהו לכם כגיהנם, ולעולם הבא כיון שאין בכס יראת שמים תירשו גיהנם, ואם כן יהא לכם גיהנם כאן ושמ. אמר ר' יהושע בן לוי: **כתיב [מהו שנאמר]: "יראת התורה אשר שם משה"** (דברים ד, מד) "שם" נשמע כמו "סם", ללמד, כי מי שזכה — נעשית לו התורה סם חיים, ואם לא זכה — נעשית לו סם מיתה. והיינו [וחהן] שאמר רבא: **דאומן לה** [מי שמאומן בה בתורה] ועוסק בה ואוחז אותה בשבילו היא סמא דחייא [סם חיים]. וני שלא מאומן בה הרי היא בשבילו סם המוות. אמר ר' שמואל בר נחמני: ר' יונתן רמי [היה משליל], מראה סתירה: **כתיב [נאמר]: "פקודי ה' ישרים משמחי לב"** (תהלים יט, ט) נאמר: "אמרת ה' צרופה" (שם יח, לא) משמע: כדרך הצרופ שמצרף באש. ותירין כך: מי שזכה — התורה משמחתו, מי שלא זכה — צורפתו. ריש לקיש אמר: מגופיה דקרא נפקא [נגופו של אותו כתוב יוצאת] מסקנה זו: מי שזכה — צורפתו התורה לחיים, לא זכה — צורפתו למיתה. נאמר עוד: "יראת ה' תהורה עומדת לעד" (שם יט,

מסורת הש"ס
 ט. שבת לאב.
 י. שבת פחב. תענית יא.
 קדושין לב. ספרי עקב מיב (הענין, בשינוי לשון). ילקיש ואחתן תכייט.
 יא. (הביטוי) שבת סדא.
 ספחים ידא. יומא עב.
 כהא, וברחם פטא, כריעות כריעות.
 יב. קדושין כטב. מנחות קיא. ילקיש מלאכי תקפיו (עייניש). תוספתא בברות פ"ג.
 יג. ירושלמי שקלים פ"ג ח"ב. תוספתא שקלים פ"ג ברייתא דמלאכת המשכן יד. ירושלמי יומא פ"א ח"א. שם מגילה פ"א ח"א. שם תריות פ"ג ח"ב. תויב צו פ"ה. ילקיש צו תכייט.

גרסות
 זרה היפנו בכתוי ובמקורות: נעשית זרה מנו.
 ועשית לו בכתוי: לעשות. דאומן לה בכתוי: דאומן לה.

ב"באלו נשאלין באורים ותומים". פי אַתא רב דימי אַמר: בַּגְדִים שִׁפְהֵן גְּדוּל מְשַׁמֵּשׁ בְּהֵן מְשׁוּח מְלַחְמָה מְשַׁמֵּשׁ בְּהֵן, שְׁנַאֲמַר "וּבַגְדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן יִהְיוּ לְבָנָיו אַחֲרָיו" — "לְמִי שֶׁבָּא בַּגְדוּלָה אַחֲרָיו. מְתִיב רַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה, וְאֶמְרִי לָהּ כְּדִי: יְכוּל יִהְיֶה בְּנוֹ שֶׁל מְשׁוּח מְלַחְמָה מְשַׁמֵּשׁ תַּחְתָּיו, כְּדִרְךָ שֶׁבְּנוֹ שֶׁל כֹּהֵן גְּדוּל מְשַׁמֵּשׁ תַּחְתָּיו —

י. אמר ר' חנינא: זה הלומד תורה בטהרה, שהיא העומדת לו לעד. ושאלו: מאי היא [מה היא], מה הכוונה למעשה? — זה הוא שנושא אשה ואחר כך לומד תורה, שאין ליבו טרוד בהרהורי עבירה, ואינו עלול לבוא לידי טומאה. נאמר שם עוד: "עדות ה' נאמנה" (שם ח), אמר ר' חייא בר אבא: נאמנה היא להעיד בלומדיה, מי למד ומי לא.
 ושוב לענין בגדי הקודש. נאמר בהם: "מעשה רקם" (שמות כו, לו) ונאמר גם "מעשה חשב" (שם לא) אמר ר' אלעזר: שרוקמין במקום שחושבין. כלומר: קודם יוצרים את הצורה בצבע או באופן אחר ואחר כך רוקמין שם. תנא [שנה החוכם] משמו של ר' נחמיה: "רוקם", פירושו: מעשה מחט. לפיכך הרי הם פרוצוף אחד. כלומר: כיון שנעשית על ידי מחט העוברת משני צידי הפרוכת במקביל, הרי שנעשית בשני הצדדים דמות זה של פרוצוף אחד. "חושב" — מעשה אורג, לפיכך הרי הם שני פרוצופות. שאף שנעשים כאחת, אין הדמויות הרקומות משני צידי הפרוכת זהות זו לזו, שלפעמים היתה מצד אחד דמות נשר ומצידה השני היתה דמות אריה.
 שנינו במשנה: בשמונה בגדי כהונה אלו נשאלין באורים ותומים. כי אתא [כאשר בא] רב דימי מארץ ישראל לכלב, אמר: בגדים שכהן גדול משמש בהן, אף כהן משוח מלחמה, הכהן הממונה לקרוא לפני העם בצאתם למלחמה דברי חזיון (דברים כ, ב), משמש בהן, שנאמר: "ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו" (שמות כט, כט), וכונתו למי שבא בגדולה אחריו, ולאחר גדולת אהרן, שהוא כהן גדול, הדרגה הבאה היא דרגת כהן משוח מלחמה. מתלב [מקשה] רב אדא בר אבהו ואמרי לה כדי [ויש אומרים] [תס] בלא שם המקשה, שלא ידעו מי הוא זה שהקשה, ששינוי: יכול יהא בנו של מלחמה משמש תחתיו שהיה לו זכות להפקידו זה כדרך של כהן גדול שכנו משמש תחתיו אם ראו הוא לכן —

אורה ההלכה
 מעשה רוקם ומעשה חושב כל מקום שנאמר בתורה "מעשה רוקם" הוא שתהינה הצורות שהן נעשות באריגה ונראות רק מצד אחד באריג. "מעשה חושב" הוא שתהינה נראות בשני משני צדי האריג. דבריו ר' נחמיה (וראה כ"מ). רמב"ם שם ה"ט.
 ירושת משוח מלחמה כהן משוח מלחמה — אין בנו יורש גדולתו בדרך ירושה, אלא אם זכה לכן מעצמו — זכה, ולא מתורת ירושה. כנראה. (רמב"ם שם פ"ד הכ"א).